

יורה דעה אהר"ק
אשר נכתב ביום ח' אדר א' תש"ז

"בדף הירוק" התפרסמה רשימה עצובה על ותיקים באחד הקיבוצים, שהגיעו לגיל זקנה וחלקם טובל מחוסר בטחון בסיסי ומחרדות לגבי העתיד. הכתבה הצליחה לעורר דינאמיקה של תגובות רגשיות קשות לא רק שם, אלא גם בקיבוצים אחרים, בעיקר משום שהיא פגעה היישר בלב בסיס האחווה והסולידאריות הקיבוצית וחיזקה את חרדות פנימייות. בדיעבד מיקרה זה זה העיר את חשומת הלב הכללית אל בעיותיהם ואל מצוקותיהם של קשישים בכלל הקיבוצים, ואף אם חידוד זה הוא מוגזם ומעוות הרי אפשר שחיינה לו במשך הזמן גם תוצאות חיוביות.

ניתן לאמר שתופעת ההיזדקנות הפתיעה מספר קיבוצים שקשה להעריך את היקפם. נראה שהחברה באותם הקיבוצים לא התכוונה למציאות של ריבוי מזדקנים בתוכה באופן מוזר למדי. לא חשבו החברים באותם ימים שגם הם יזדקנו אי פעם באחד הימים. כאחד האדם. ולפיכך לא היה להם הכנה, לא נפשית ולא מעשית לקראת הימים שבהם יגיעו רבים לגיל גבה שתרופתם למרקם החיים הקיבוצים תלך ותפחת. ושהם ימצאו את עצמם לפתע בשוליים כללית, החברה הקיבוצית של אותם הימים, לא

הכינה חשתית של שירותים שיקנו איכות חיים מתאימה לשלושה דורות בקיבוץ. *השומע ביום א' אהר"ק יורה דעה אהר"ק יורה דעה אהר"ק יורה דעה אהר"ק*
אני סבורה שתהליכים דומים עוברים גם על קיבוצים רבים אחרים. ולכן מדאי להציג כאן כמה

נקודות עקרוניות העשויות להגביר את הקשעשים בכלל ואת הקיבוץ בפרט.

בתחום האישי - לזקנה נלוות תופעות שונות, חלקן חיוביות ונעימות וחלקן פחות. עם תופעות נעימות פחות נמנית בריאות לקויה, ותרופות שלעתים יש להן השפעה שלילית על מצב הרוח, לעתים מתחילה להתפתח חרדה ממחלות וממות. ישנן ירידה בתפקוד הכללי, בשמיה בראיה וכדומה. ומתרחש תהליך שן החלשה כללית ביכולות גופניות ומנטאליות. מצב זה גורם לתסכול ומכביד על שמחת החיים לעתים מתעוררים קשיים בין בני הזוג, על אף החיים משותפים טבירים במשך שנים רבות. הקושי נובע, בין השאר מריבוי שעות החיכוך בין בני הזוג, עם ההפחתה בשעות העבודה והגדלת התלות ההדדית ביניהם. לעתים מתגלים קשיים בשינה משותפת כשהאחד רוצה לישון והשני אינו מסוגל לכך. ולעתים נוצר פתח בשל ההיזדקקות של אחד מבני הזוג, לסייעוד כאשר בן זוגו אינו מסוגל לעזור לו מסיבות פיזיות או נפשיות ועוד.

בתחום המשפחה - הסקנה יוצרת מצב חדש במשפחה. יחסי הגומלין בין הסבא/סבתא לבין הנכדים והבנות והבנים הם לעתים מורכבים. בעיקר בדור הראשון של הוותיקים בצד גילויים יפים ונעימים של "עוד ינובון בשיבה" מתגלים גם קשיים שלא תמיד צפויים מראש על ידי הקקנים עצמם ועל ידי משפחותיהם. קרבת המגורים של הסבים והסבתות לבנים ולנכשים מסייעת בדרך כלל לקבלת טבעית של הזקן. מולידה רגדות של חיבה עמוקה בין הנכד והסבא/סבתא. ומעיניק לככדים גם דברים שההורים אינם מסוגלים להעניק. אבל תהליך זה אינו חד סטרי. הסבא-סבתא עצמם זקוקים לתשומת לב, לאהבה לא פחות מן הנכדים. דוקא מן הנכדים הם יכולים לקבל משוב חיובי על פעילותם בעבר מבניית הקבוץ, הנחוץ להם כל כך בימים שתחושת היצירתית והפרודוקטלבת שלהם נחלשת במידה משמעותית בגין ההזדקנות.

בתחום החברה הקיבוצית - מבחינה חומרית מצב המזדקנים בקיבוץ לא רע. מהמחקרים ומהסקרים שנעשו בשנים האחרונות עולה אמנם כי תוחלת החיים של גברים ונשים חברי הקיבוצים גבוהה בממוצע בארבע שנים מזו של אוכלוסיית היהודים בישראל. אך מאידך גיסא למדנו מן המחקרים שכ-25 אחוז מהזקנים בקהילה הקיבוצית סובלת מתמונת של יתר - מתח רגשי העלול לסכן את

נץ זכולוני-זקנים בקבוצים

בריאותם. אגב נשים טובלות מכך יותר-מתח רגשי מגברים, חוקרים אחרים ציינו, ששכיחות
קפעה של מתח רגשי עלולה להגיע לעתים לממדים מסוכנים. גבר זה מחייב, את המטד הקבוצי
כדין תכנית של מניעה והתערבות ולהגביר את הטיפול בבעיות המכבידות על המטאן הרגשי כמו מי
התקנתה/התקנת בדידות. ותנאי חיים.

חוקר אמריקאי מסויים, שחקר את תופעת ההזדקנות בקיבוץ, ציין בצורה נלהבת כמה מהיתר ו
מהיתרונות שלה, וביניהם רמת הבטחון הבריאותי והכלכלי, העדר פרישה קלאסית // שרירותים
מהעבודה, (יציאת פנסיה כפויה). סדר היום הנמשך כרגיל, ופעילות חברתית ותרבותית. עם
זאת הוא הופתע לגלות, שגם בחיים כל כך מאורגנים קיימת תופעה של בדידות. למעלה מ-80
אחוז מהזקנים מסתגרים בבתיהם ואינם קושרים קשרי ידידות קרובים. החבר הותיק מרבה להת-
כנס בביתו. מצמצם את הפעילות וגוברת בו התחושה שהחברה, ובעיקר הכשבה הצעירה, אינה מע-
מעריכה את נטי ונוו ושהוא בלתי רלבנטי לחיים הממשיים העכשוויים.

ראוי לציין כי כללית, התפיסה המקצועית המקובלת היוש דוגלת במתן אפשרויות
לזקן להמשיך ולחיות בביתו ובקהלתו, כל יוד הוא מסוגל ורוצה בכך. יש קושי טבעי ומובן
לקשישים להודות בתהליכי ההזדקנות העוברים עליהם, יש המשלימים עם כך ומפנימים את עובדת
ההזדקנות בתודעתם ובהתנהגותם. יש המתכחשים לעובדות על ידי הדחקה, ויש המתמודדים עם ה
המציאות החדשה ההולכת ומשתלטת עליהם באמצעות התמדה עיקשת ואמיצה בפעילות שונות,
בעבודה, בפעילות גופנית ובהעשרה רוחנית ותרבותית.

לאחרונה בקרו ותיקים בשני קבוצים ותיקים הם התרשמו מהגישה ומהאווירה שקלטו שם, נוכחו
לדעת שאפשר גם אחרת. הם גילו מודעות, הבנה טרגישות כלפי החברים שהזדקנו, בקבוצים
או חושבים הרבה על כבוד האדם וטורחים כדי שלפר את ההרגשה של הותיקים שהזדקנו, מתוך
רחב לב ורחוב כים...

הם ראו שם בתים סיעודיים ומוגנים מקסימים ביופיים, עם מחשבה ותשומת לב לכל פרט ופרט.
מצאו התייחסות לצרכים של המזדקנים בהווה, בצד מחשה של התפתחויות צפויות וצרכים חד-
ים העתידיים להתעורר. מרכז המשק, המזכיר וחברי הוועדה, כולם אמרו, הלואי שיספלו בנו כא
כשיזדקנו כמו שמתייחסים היום לזקנים בקבוץ. אטן ספק כי ההקרנה של העשייה האינטנסיבית
הזאת על דור הבינים ואפילו על הצעירים, היא עצומה, הם יודעים היום מה צפוי להם, וחיים
את היום היום מתוך בטחון בסיסי שעתידם נמצא בידיהם אוהבות ואחריות.

פגשו בקבוצים הותיקים חברים רבים שממשיכים לעבוד גם בגילים הגבוהים, ראו בני למעלה מ-
70 זאף למעלה משונים שעובדים בענף שעבדו ושבנו התמחו במשך רוב שנותיהם בקיבוץ ובו הם
מרגישים טוב. רבים מהם מצאו את הפינה הקטנה שלהם, שבניהול כרטיסיה, ברישום, בעבודה
ליד המחשב וכדומה. באופן זה הם מצאו מקום ולא נפלטו ממסגרת הענף שהתמקצעו בו, ממשיכים
לתרום את הידע שרכשו ונשארים רנטביליים בזכות זאת הם יכולים ללכת בראש מורם וזקוף
ולהרגיש שאינם מיותרים ואינם טפילים.

יש לציין, שבניגוד למה שמקובל אולי לחשוב, השקנים אינם מהווים בדרך כלל נטל כלכלי על
בקבוץ. נהפוך הוא, רבים מהם מפרנסים את עצמם בכדוב, חשבון מדוייק יוכיח, שמשפחה צעירה
עם כמה ילדים, צורכת שירותי טיפול וחינוך יקרים הנבספ והן בימי עבודה, לעומת זאת
הוצאות הקיום של הזקנים בקבוצים נמוכות. גם כשלוקחים בחשבון שחלק מהם נזקק לשירותי

נ. זבולוני - זקנים בקבוץ

סיעוד

בריאוח, סעד, /אגאגאגא// /אגאגא/לקא// ונקיון יקרים, לא מושלת עליהם פרנסת הילדים

הם מקבלים קצבה מביטוח לאומסכף מזומן, וגם תקציבי סיעוד ורווחה, בנוסף לכך, חלקם

זכאים לפפסיה הולמת בזכות שנות עבודתם בעבר.

לסיכום אסור לנו הוותיקים הצעירים לטמון את ראשינו בחול אמנם עדיים לא הגענו לגילים

הגבוהים אף מסתבר שדווקא בגיל הביניים, בשנות הארבעים והחמישים, צרהך להתחיל ולהתכונן

לעתיד הבא, ביודעין ובלא יודעין עושה זאת כמעט כל אדם באופן פרטי ואישי, בתחומים

שונים ובעיקר בתחום המקצועי והתעסוקתי, הוא עושה לעצמו מעין חשבון נפש, אכן זהו המועד

האידיאלי למכנן קרירה שניה, ללמוד מקצוע חדש או להתמהות בתחום שיחאים להמשך העבודה

ranaz.co.il

והחיים בקבוץ לאחר גיל הפנסאה.